

परिशेषात् वाक्पारुष्यादीनिषट्क्रोधजानि आत्मनोदेहस्य ॥ ६१ ॥ अवमर्दः परचक्रेण देशादेः पीडनं ॥ ६२ ॥ कर्मार्तः कृष्यादिफलं तन्मनुशासनं रोधः अपस्कर उपकरणानि वसनं कवचादिकं उपायास्तन्निर्माणयुक्तयः ॥ ६३ ॥ तानि द्रव्याणि षट् मणयः पशवः पृथ्वी वासोदास्यादिकांचनमिति ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ मंगलं स्वर्णादिकं तस्यालं भनं स्पर्शः प्रतिक्रिया अलंकरणं ॥ ६६ ॥ एकस्याप्युत्थानप्रकारः के

वाक्पारुष्यं तथोग्रत्वं दंडपारुष्यमेव च ॥ आत्मनो निग्रहस्यागोत्यर्थदूषणमेव च ॥ ६१ ॥ यंत्राणि विविधान्येव क्रियास्तेषांच वर्णिताः ॥ अवमर्दः प्रतीघातः केतनानांच भंजनं ॥ ६२ ॥ चैत्यद्रुमावमर्दश्च रोधः कर्मानुशासनं ॥ अपस्करोथ वसनं तथोपायाश्च वर्णिताः ॥ ६३ ॥ पणवानकशंखानां भेरीणांच युधिष्ठिर ॥ उपार्जनं च द्रव्याणां परिमर्दश्च तानि षट् ॥ ६४ ॥ लब्धस्य च प्रशमनं सतां चैवाभिपूजनं ॥ विद्वद्भिरेकीभावश्च दानहोमविधिज्ञता ॥ ६५ ॥ मंगलालंभनं चैव शरीरस्य प्रतिक्रिया ॥ आहारयोजनं चैव नित्यमास्तिक्यमेव च ॥ ६६ ॥ एकेन च यथोत्थेयं सत्यत्वं मधुरागिरः ॥ उत्सवानां समाजानां क्रियाः केतनजास्तथा ॥ ६७ ॥ प्रत्यक्षाश्च परोक्षाश्च सर्वाधिकरणेष्वथ ॥ वृत्तेर्भरतशार्दूलनित्यं चैवान्ववेक्षणं ॥ ६८ ॥ अदंष्ट्रत्वं च विप्राणां युक्त्या दंडनिपातनं ॥ अनुजीवी स्वजातिभ्योगुणेभ्यश्च समुद्रवः ॥ ६९ ॥ रक्षणं चैव पौराणं राष्ट्रस्य च विवर्धनं ॥ मंडलस्था च याचिं ताराजन्द्वादशराजिका ॥ ७० ॥ द्वासप्ततिविधा चैव शरीरस्य प्रतिक्रिया ॥ देशजाति कुलानां च धर्माः समनुवर्णिताः ॥ ७१ ॥ धर्मश्चार्थश्च कामश्च मोक्षश्च आत्रानुवर्णिताः ॥ उपायाश्चार्थलिप्सा च विविधा भूरिदक्षिण ॥ ७२ ॥ मूलकर्म क्रिया चात्र मायायोगश्च वर्णितः ॥ दूषणं सोतसां चैव वर्णितं चास्थिरांभसां ॥ ७३ ॥ यैर्यैरुपायैर्लोकस्तुनचलेदार्यवर्त्मनः ॥ तत्सर्वं राजशार्दूलनीतिशास्त्रेभिर्वर्णितं ॥ ७४ ॥ एतत्कृत्वा शुभं शास्त्रं ततः स भगवान्प्रभुः ॥ देवानुवाच संल्लुप्तः सर्वांश्छक्रपुरोगमान् ॥ ७५ ॥ उपकाराय लोकस्य त्रिवर्गस्थापनाय च ॥ नवनीतं सरस्वत्या बुद्धिरेषा प्रभाविता ॥ ७६ ॥ दंडेन सहिता त्वेषा लोकरक्षणकारिका ॥ निग्रहानुग्रहरतालोकाननुचरिष्यति ॥ ७७ ॥ दंडेन नीयते चेदं दंडं नयति वा पुनः ॥ दंडनीतिरिति ख्याता त्रीन् लोकानभिवर्तते ॥ ७८ ॥ षाड्गुण्यगुणसारैषा स्थास्यत्यग्रे महात्मसु ॥ धर्मार्थकाममोक्षाश्च सकला त्वत्र शब्दिताः ॥ ७९ ॥

तनजाः गृहजाः क्रियाः ध्वजारोहणाद्याः ॥ ६७ ॥ अधिकरणेषु जनोपवेशनस्थानेषु च त्वरादिषु ॥ ६८ ॥ जातितोगुणतश्च समुद्रवोमान्यत्वं ॥ ६९ ॥ द्वादशानां राज्ञां समूहो द्वादशराजिका मध्यस्थस्य विजिगीषोश्चतुर्विधश्च त्वारोयस्तेभ्यो परे च त्वारो मित्राणि तेभ्यः परे च त्वार उदासीना इति ॥ ७० ॥ द्वासप्ततिविधा वैद्यशास्त्रप्रसिद्धा प्रतिक्रिया संस्कारः शौचाभ्यंगादिः ॥ ७१ ॥ हे भूरिदक्षिण ॥ ७२ ॥ मूलकर्मणि कोशद्विकराणि कृष्यादीनि तेषां क्रियाकरणप्रकारः ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ नीयते पुरुषार्थफलाय इदं जगत् दंडं नयति प्रणयति अनया याचेति वा ॥ ७८ ॥ ७९ ॥